

Zpráva o šetření

ve věci běhu lhůt pro stanovení povinnosti hradit náklady výkonu vazby

A. Předmět šetření

Dne 3. srpna 2015 se na mě obrátil pan A., nar. xxx (dále také „stěžovatel“), se stížností proti rozhodnutí ředitele Vazební věznice Praha-Ruzyně ze dne 25. června 2015, čj. VS 606700001/2015-01/EKO/707-II, kterým mu byla stanovena povinnost uhradit náklady výkonu vazby ve výši 42.520,- Kč. Náklady věznice vyměřila s odkazem na usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 26. března 2007, sp. zn. 3 T 41/2004. Proti rozhodnutí o nákladech výkonu vazby stěžovatel podal stížnost doručenou dne 15. července 2015 generálnímu řediteli Vězeňské služby České republiky. Vazba stěžovatele probíhala od 28. června 1997 do 18. prosince 1998, přičemž dle výpisu z rejstříku trestů byl stěžovatel v roce 2005 odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku, tedy na dobu kratší, než trval výkon vazby. Z tohoto důvodu stěžovatel považuje požadavek na uhrazení nákladů výkonu vazby za nemorální, přičemž namítl i promlčení uvedené pohledávky.

B. Skutková zjištění

Od generálního ředitele Vězeňské služby České republiky si pracovníci Kanceláře veřejného ochránce práv vyžádali kopii dokumentace ke stížnosti stěžovatele proti rozhodnutí Vězeňské služby České republiky, Vazební věznice Praha-Ruzyně ze dne 25. června 2015, čj. VS 60670000001/2015-01/EKO/707-II. Dne 1. října 2015 jsem ve věci zahájila šetření, v němž jsem se zaměřila především na skutečnost, jak byla vypořádána námitka stěžovatele ohledně promlčení pohledávky na nákladech výkonu vazby.

V odůvodnění rozhodnutí generálního ředitele Vězeňské služby České republiky ze dne 4. listopadu 2015, čj. VS 15/005/005/2015-50/EKO/754, kterým byla stížnost stěžovatele proti rozhodnutí o povinnosti k náhradě nákladů výkonů vazby zamítnuta, byla vypořádána i námitka promlčení této pohledávky, a to následujícím způsobem.

Generální ředitel v rozhodnutí poukázal na znění ustanovení § 110 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinného do 31. prosince 2013, jakož i podle § 640 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, podle nichž se právo pravomocně přiznané rozhodnutím soudu promlčí za 10 let ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí soudu plněno.

Obvodní soud pro Prahu 1 usnesením, které nabylo právní moci dne 3. dubna 2007, stanovil stěžovateli povinnost uhradit náklady spojené s výkonem vazby od 28. července 1997 do 18. prosince 1998 bez určení sazeb. Právo na splnění uvedené povinnosti se promlčí dle generálního ředitele Vězeňské služby České republiky dne 3. dubna 2017. Každé následné rozhodnutí (soudu, ředitele věznice) má údajně samostatné promlčecí lhůty. Rozhodnutí o povinnosti k náhradě nákladů výkonů vazby (v závislosti na výše uvedeném usnesení soudu) ředitel Vazební věznice Praha-Ruzyně vydal dne 25. června

2015 v rozmezí sazeb, jež odpovídají prováděcím předpisům účinným v době vzniku povinnosti hradit pohledávku na nákladech výkonu vazby.

V odůvodnění rozhodnutí generálního ředitele Vězeňské služby České republiky je taktéž uvedeno, že stěžovatel podal stížnost včas.

C. Hodnocení věci ochránkyní

Pro přehlednost rozdělím další část do šesti kapitol.

C.1 Právní úprava stanovení povinnosti k náhradě nákladů výkonu vazby

Byl-li obžalovaný pravomocně uznán vinným, je povinen nahradit státu náklady spojené s výkonem vazby.¹ **Denní sazbu připadající** na náklady spojené s výkonem vazby a **způsob úhrady těchto nákladů** stanoví Ministerstvo spravedlnosti obecně závazným právním předpisem. O povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem vazby **rozhodne po právní moci rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně.**²

Dle komentářové literatury³ předseda senátu rozhoduje **pouze o povinnosti odsouzeného nahradit státu náklady spojené s výkonem vazby** s tím, že v rozhodnutí musí přesně určit dobu, na kterou se povinnost hradit tyto náklady vztahuje, ale o výši těchto nákladů rozhodne **až ředitel věznice.**⁴

V šetřeném případě se pro **výpočet výše nákladů výkonu vazby** za období od 28. června 1997 do 9. července 1997 aplikuje **vyhláška č. 426/1991 Sb.,**⁵ a za období od 10. července 1997 do 18. prosince 1999 **vyhláška č. 154/1997 Sb.**⁶ Vzhledem k tomu, že ředitel vazební

1 zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“)

2 ustanovení § 155 odst. 1 trestního řádu

3 ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád. Praha: C. H. Beck, 2005, str. 1091. Beckova edice komentované zákony. ISBN 80-7179-405-8

4 ustanovení § 12 odst. 1 vyhlášky č. 426/1991 Sb.:

„Rozhodnutí o výši nákladů výkonu vazby vydá ředitel vazební věznice, a to na základě pravomocného rozhodnutí soudu, kterým byla odsouzenému uložena povinnost k náhradě nákladů spojených s výkonem vazby.“

Obdobně též ustanovení § 11 odst. 1 vyhlášky č. 154/1997 Sb.:

„Rozhodnutí o výši nákladů výkonu vazby vydá ředitel věznice, a to na základě pravomocného rozhodnutí soudu, kterým byla odsouzenému uložena povinnost k náhradě nákladů spojených s výkonem vazby.“

Obdobně též usnesení § 11 odst. 1 vyhlášky č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o náhradě dalších nákladů:

„Rozhodnutí o výši nákladů výkonu vazby vydá ředitel věznice, a to na základě pravomocného rozhodnutí soudu, kterým byla odsouzenému uložena povinnost k náhradě nákladů spojených s výkonem vazby.“

5 vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 426/1991 Sb., o srážkách z pracovní odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, a o výkonu rozhodnutí srážkami z pracovní odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení, která byla účinná do 9. července 1997

6 vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 154/1997 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zařazené do zaměstnání, a o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení, která byla účinná od 10. července 1997 do 27. ledna 2000

věznice rozhodoval o povinnosti k náhradě nákladů výkonu vazby v roce 2015, je namístě na jeho procesní postup⁷ aplikovat i **vyhlášku č. 10/2000 Sb.**⁸

Pro další posouzení případu je zásadní zodpovědět následující otázky:

- Ve kterém okamžiku je povinnost odsouzeného k náhradě nákladů výkonu vazby pravomocně stanovena a je vykonatelná v exekučním řízení (tj. kdy má stát k dispozici vykonatelný exekuční titul)?
- V jaké lhůtě je stát oprávněn odsouzenému pravomocně stanovit povinnost k náhradě nákladů výkonu vazby?

C.2 Rozhodování o povinnosti k náhradě nákladů řízení a exekuční titul

Základní podmínkou pro to, aby stát mohl po odsouzeném vymáhat náhradu nákladů výkonu vazby, je existence exekučního titulu. Exekuční titul musí splňovat podmínky **materiální a formální vykonatelnosti**.⁹ Materiální vykonatelnost exekučního titulu znamená, že tento titul obsahuje **přesnou specifikaci**: 1) osoby z titulu oprávněné a osoby z titulu povinné, 2) obsahu práva a jemu odpovídající povinnosti, která má být vymožena, 3) rozsahu vynucované povinnosti, 4) lhůty k plnění.¹⁰

Dle rozhodovací praxe soudů **není rozhodnutí vykonatelné, jestliže z jeho výroku nelze ani za pomoci odůvodnění vykonávaného rozhodnutí dovodit náležitosti** uvedené v ustanovení § 261a odst. 1 občanského soudního řádu (vyjma lhůty k plnění).¹¹ I když lze případné pochybnosti o obsahu a rozsahu výrokem uložené povinnosti odstranit výkladem, výrok titulu nelze jakkoli doplňovat či opravovat.¹² Z hlediska požadavku materiální vykonatelnosti titulu tak v exekučním řízení již zásadně **není přípustné titul navržený k exekuci o tyto okolnosti doplňovat**, a to ani rešeršemi do nalézacího řízení, ani (až na výjimky) k příslušnému právnímu předpisu, natožpak tyto okolnosti zjišťovat dokazováním.¹³

7 Dle konstantní judikatury Ústavního soudu je při absenci výslovných ustanovení třeba vycházet z obecně platné zásady nepravé retroaktivity procesních předpisů, tedy aplikace nových procesních norem i pro dříve zahájená řízení, avšak současně je třeba přijmout takový výklad zákona, který šetří smysl a podstatu práva účastníka na legitimní očekávání (viz k tomu např. nález Ústavního soudu ze dne 20. května 2010, sp. zn. III. ÚS 1274/09; dostupný na <http://nalus.usoud.cz>).

8 vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o náhradě dalších nákladů

9 KASÍKOVÁ M. a kol. Zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád): komentář. 2. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2010, str. 136-137. ISBN 978-80-7400-179-6.

10 ustanovení § 261 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu:

„Výkon rozhodnutí lze nařídit jen tehdy, obsahuje-li rozhodnutí označení oprávněné a povinné osoby, vymezení rozsahu a obsahu povinností, k jejichž splnění byl výkon rozhodnutí navržen, a určení lhůty ke splnění povinnosti.“

11 VOKŘINKOVÁ M. Komentář k Občanskému soudnímu řádu. In: ASPI pro Windows verze 8.0. [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 13. prosince 2016]

12 například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. dubna 2007, čj. 20 Cdo 1103/2006

13 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2009, čj. 20 Cdo 3989/2007

Vzhledem k tomu, že usnesení soudu o povinnosti odsouzeného nahradit státu náklady výkonu vazby neobsahuje přesnou specifikaci výše peněžitě povinnosti, **mám za to, že je nelze považovat za vykonatelný exekuční titul.**

Lze sice namítat, že usnesení soudu implicitně celkovou částku nákladů výkonu vazby obsahuje, neboť je zde obligatorně uvedena doba, za níž je odsouzený povinen náklady uhradit, a jejich výše je pak specifikována vyhláškou Ministerstva spravedlnosti. Vyčíslení konkrétní částky je tak v podstatě pouze otázkou matematického výpočtu dle zadaných parametrů. **Jednalo by se však ve světle uvedené judikatury o nepřipustné doplňování náležitostí exekučního titulu.** Nadto pokud bychom přijali tuto tezi, ztratilo by rozhodování ředitele věznice praktický smysl, a docházelo by tím k porušení principu ne bis in idem a založení překážky res iudicata.

Pokud by povinný měl v úmyslu řádně splnit povinnost zaplatit náklady výkonu vazby, měl by se z rozhodnutí, které mu povinnost ukládá, dozvědět, vedle označení oprávněného i výši částky, kterou má zaplatit, a její splatnost. Usnesení soudu zjevně řadu těchto náležitostí nestanovuje. Pokud by chtěl stěžovatel dobrovolně plnit, situaci by mu ztěžoval mimo jiné i fakt, že by si musel sám částku vypočítat.

Rozhodnutím, které odsouzenému pravomocně stanoví povinnost k náhradě nákladů výkonu vazby a které je vykonatelným exekučním titulem, je, dle mého mínění, až rozhodnutí ředitele věznice, kterým je specifikována výše peněžitě povinnosti. Do doby vydání rozhodnutí ředitele věznice stát nedisponuje titulem, na jehož základě by mohl splnění peněžitě povinnosti po odsouzeném vymáhat.

C.2.1 Použití soukromoprávní úpravy ve veřejném právu

Trestní řád ani vyhlášky Ministerstva spravedlnosti výslovně nestanoví mezní lhůtu, ve které lze povinnost k náhradě nákladů výkonu vazby stanovit. Závěr, že stát má možnost stanovit odsouzenému povinnost k náhradě nákladů výkonu vazby prakticky **bez časového omezení, by však byl neudržitelný.**

Jak judikoval Nejvyšší správní soud,¹⁴ zásahy veřejné moci do soukromé sféry jsou zásadně limitovány během času. Pokud **zákon směřuje k vytvoření zvláštní skupiny majetkových pohledávek státu, jejichž uplatnění nepodléhá žádné časové limitaci, ohrožuje právní jistotu adresátů právních norem.** Smyslem prekluze (stejně jako promlčení) je jednak přispívat k právní jistotě účastníků právních vztahů, jednak stimulovat věřitele (ať již jím je subjekt soukromého práva, nebo veřejná moc) k včasnému uplatnění svých práv. V případě nároků veřejné moci nadto prekluze, případně promlčení, snižuje možnost svévolných zásahů do právní sféry fyzických a právnických osob.

Pokud dojdeme k závěru, že stát přijal právní úpravu umožňující prakticky kdykoliv (bez časového omezení) uložit odsouzenému povinnost k náhradě nákladů vazby, znamená to, že **vytvořil prima facie protiústavní mezeru, kterou je třeba ústavně konformním výkladem překlenout.**

14 rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. února 2009, čj. 1 Afs 15/2009-105

Toho si je zřejmě vědoma i Vězeňská služba České republiky, která se pokouší tuto mezeru překlenout tak, že na případ aplikuje normy občanského práva hmotného, jež se týká promlčení. **Právní názor, že se běh lhůty k plnění nákladů výkonu vazby má posuzovat dle ustanovení § 110 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., „starého“ občanského zákoníku,¹⁵ respektive § 640 zákona č. 89/2012 Sb., „nového“ občanského zákoníku,¹⁶ však považují za zcela nepřijatelný.**

Podle úvodního ustanovení „nového“ občanského zákoníku je uplatňování soukromého práva nezávislé na uplatňování práva veřejného.¹⁷ Soukromé právo otvírá co nejširší prostor soukromé iniciativě jednotlivce a svobodnému utváření soukromého života. Naproti tomu veřejné právo upravuje organizaci, působnost a činnost orgánů veřejné moci. Tím je dáno zcela odlišné zaměření norem soukromého a veřejného práva. Obdobně na věc nahlížel i „starý“ občanský zákoník.

Jak judikoval Ústavní soud¹⁸ občanské právo hmotné a trestní právo procesní vychází z odlišného postavení státu ve vztahu k jednotlivci, a proto nelze dovodit vzájemnou aplikovatelnost jejich norem.

Obecně platí zásada o vzájemném vztahu soukromého práva jako práva obecného k právu veřejnému jako právu zvláštnímu **pouze při neexistenci adekvátní úpravy určitého institutu v právu veřejném.**¹⁹ Taková situace však v posuzované věci nenastala, neboť zde existuje jiný veřejnoprávní předpis, který lze na danou situaci přiléhavěji aplikovat.

C.3 Lhůta pro stanovení povinnosti k náhradě nákladů výkonu vazby a lhůta pro placení nákladů vazby

Náklady výkonu vazby lze definovat jako veřejnoprávní pohledávky (tj. pohledávky založené na předpisech práva veřejného) plynoucí do veřejného (státního) rozpočtu. Obecným právním předpisem upravujícím správu veřejnoprávních pohledávek byl

15 ustanovení § 110 odst. 1 „starého“ občanského zákoníku:

„Bylo-li právo přiznáno pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu, promlčuje se za deset let ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno. Bylo-li právo dlužníkem písemně uznáno co do důvodu i výše, promlčuje se za deset let ode dne, kdy k uznání došlo; byla-li však v uznání uvedena lhůta k plnění, běží promlčecí doba od uplynutí této lhůty.“

16 ustanovení § 640 „nového“ občanského zákoníku:

„Právo přiznané rozhodnutím orgánu veřejné moci se promlčí za deset let ode dne, kdy mělo být podle rozhodnutí plněno.“

17 ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

18 usnesení Ústavního soudu ze dne 8. října 2012, sp. zn. IV ÚS 121/12; dostupné na <http://nalus.usoud.cz:>

„Občanské právo hmotné jakožto odvětví práva soukromého není považováno za odvětví mající souvislost s trestním právem procesním, které spadá do oblasti práva veřejného a vychází z odlišného postavení státu ve vztahu k jednotlivci, a proto mezi těmito odvětvími lze stěžít nalézt styčné body, a dovolit tak vzájemnou aplikovatelnost jejich norem.“

19 VEDRAL, J. Některé případy používání soukromoprávních institutů ve veřejném právu. In: ASPI pro Windows verze 8.0. [právní informační systém]. 14. 2. 2011, Wolters Kluwer ČR [cit. 18. ledna 2017].

do 31. prosince 2010 zákon o správě daní a poplatků,²⁰ který byl s účinností od 1. ledna 2011 nahrazen daňovým řádem.²¹

Dle § 1 odst. 1 zákona o správě daní a poplatků²² tento zákon upravuje správu daní, poplatků, odvodů, záloh na tyto příjmy a odvodů za porušení rozpočtové kázně, které jsou příjmem stanovených veřejnoprávních rozpočtů. Pro ostatní veřejnoprávní pohledávky zakládá aplikaci zákona o správě daní a poplatků až ve fázi placení.²³

Daňový řád pak stanoví, že daní se pro účely tohoto zákona rozumí i peněžitě plnění v rámci dělené správy.²⁴ O dělenou správu se jedná tehdy, je-li rozhodnutím orgánu veřejné moci, který není správcem daně, vydaným při výkonu veřejné moci uložena platební povinnost k peněžitému plnění určenému do veřejného rozpočtu a postupuje-li se při jeho placení podle tohoto zákona nebo podle jeho jednotlivých ustanovení.²⁵

Domnívám se, že není sporu o tom, že pro **fázi placení** nákladů výkonu vazby se aplikoval zákon o správě daní a poplatků (respektive od 1. ledna 2011 daňový řád). Jejich správu lze pak podřadit pod institut dělené správy ve smyslu nynějšího § 161 a 162 daňového řádu. Proto také vězeňská služba při určení mezní lhůty, ve které lze náklady výkonu vazby vymáhat, aplikovala ustanovení § 160 daňového řádu.

20 zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSDP“)

21 zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“)

22 ustanovení § 1 odst. 1 zákona o správě daní a poplatků:

„Tento zákon upravuje správu daní, poplatků, odvodů, záloh na tyto příjmy a odvodů za porušení rozpočtové kázně (dále jen „daně“), které jsou příjmem:

a) státního rozpočtu, státních finančních aktiv nebo rezervních fondů organizačních složek státu (dále jen „státní rozpočet“),

b) rozpočtů územních samosprávných celků (dále jen „územní rozpočet“), nebo

c) státních fondů nebo Národního fondu (dále jen „fond“).“

23 Ustanovení § 1 odst. 4 zákona o správě daní a poplatků, ve znění účinném od 1. července 2006:

„Je-li rozhodnutím vydaným orgánem moci výkonné, orgánem územního samosprávného celku nebo jiným orgánem, právnickou nebo fyzickou osobou, pokud vykonávají zákonem nebo na základě zákona svěřenou působnost v oblasti veřejné správy (dále jen „správní orgán“), soudem nebo jiným státním orgánem podle tohoto nebo jiného zákona, uložena platební povinnost do státního rozpočtu, územních rozpočtů nebo fondů, nebo vznikla-li povinnost tohoto plnění přímo ze zákona bez vydání rozhodnutí (dále jen „platební povinnost“), postupuje se při jejím placení, které zahrnuje evidování a vybrání, popřípadě vymáhání, podle části šesté tohoto zákona jako při placení daní, s výjimkou ustanovení § 63, 67 až 69, 71 a 72, a s tím, že ustanovení ostatních částí tohoto zákona se použijí, pokud jsou k uplatnění části šesté nezbytná; to platí za podmínky, že zákon, podle kterého byla platební povinnost uložena, nestanoví jinak. Správní orgán, soud nebo jiný státní orgán, věcně příslušný ke správě placení platební povinnosti, je považován za správce daně.“

24 Viz ustanovení § 2 odst. 3 daňového řádu.

25 ustanovení § 161 odst. 1 daňového řádu:

„K dělené správě dochází, je-li rozhodnutím orgánu veřejné moci, který není správcem daně, vydaným při výkonu veřejné moci uložena platební povinnost k peněžitému plnění určenému do veřejného rozpočtu a postupuje-li se při jeho placení podle tohoto zákona nebo podle jeho jednotlivých ustanovení. To platí i tehdy, pokud vznikla platební povinnost k peněžitému plnění určenému do veřejného rozpočtu přímo ze zákona bez vydání rozhodnutí.“

Problém nastává však při **určení mezní lhůty, ve které lze povinnost k náhradě nákladů výkonu vazby stanovit**. Vzhledem k tomu, že trestní řád takovou lhůtu nestanoví a ZSDP (respektive DŘ) předpokládá aplikaci pouze těch norem, které souvisejí s problematikou placení daní, je nutné **dovodit mezní lhůtu za použití analogie**.

Ačkoli doktrína připouští ve veřejném právu použití analogie legis pouze v omezené míře, tak tam, kde zákon určitý právní problém přímo neřeší, lze pro výklad chybějící právní úpravy či pojmu podpůrně užít zákonného ustanovení svou **povahou a účelem nejbližšího**.²⁶ Jsem přesvědčena o tom, že v posuzovaném případě je namístě pro určení mezní lhůty ke stanovení povinnosti k náhradě nákladů výkonu vazby **použít ZSDP, resp. daňový řád, který** je právním předpisem upravujícím v obecné rovině správu veřejnoprávních pohledávek.

ZSDP (stejně tak i DŘ) limituje orgány veřejné moci **tříletou lhůtou pro stanovení daně (tedy i náhrady nákladů výkonu vazby)**.²⁷ Lhůta pro stanovení náhrady nákladů výkonu vazby začala běžet nejpozději dnem právní moci usnesení sp. zn. 3 T 41/2004, Obvodního soudu pro Prahu 1, tedy dnem 3. dubna 2007, neboť právě od tohoto okamžiku je ředitel věznice oprávněn náhradu nákladů řízení vyměřit.²⁸ Její konec proto připadá na **3. dubna 2010**. Rozhodnutí ze dne 25. června 2015, čj. VS 6067000001/2015-01/EKO/707-II, tak ředitel vazební věznice **vydal po uplynutí lhůty, ve které byl oprávněn náklady výkonu vazby stanovit**. Tato lhůta je svou povahou prekluzivní (jak podle ZSDP, tak dle daňového řádu). Ředitel věznice tak k jejímu uplynutí měl přihlídnout z úřední povinnosti.

Tento závěr ostatně podporuje i judikatura Ústavního soudu,²⁹ podle níž **včasné a konečné vyrovnaní platebních povinností odsouzeného vůči státu vyhovuje účelu, k němuž trestní právo směřuje**.

Povinnost nést náklady spojené s výkonem vazby jistě představuje jeden z vedlejších dopadů odsouzení za protiprávní jednání.³⁰ Stíhání trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů je ústavně aprobovatelným veřejným zájmem. Odsouzení za trestný čin přitom nesporně představuje významný zásah do osobního života trestně stíhané osoby

26 rozsudek Nejvyššího správního soudu čj. 9 Afs 141/2007-87

27 ustanovení § 148 odst. 1 daňového řádu:

„Daň nelze stanovit po uplynutí lhůty pro stanovení daně, která činí 3 roky. Lhůta pro stanovení daně počne běžet dnem, v němž uplynula lhůta pro podání řádného daňového tvrzení, nebo v němž se stala daň splatnou, aniž by zde byla současně povinnost podat řádné daňové tvrzení.“

ustanovení § 47 odst. 1 ZSDP:

„Pokud tento nebo zvláštní zákon nestanoví jinak, nelze daň vyměřit ani doměřit, či přiznat nárok na daňový odpočet po uplynutí tří let od konce zdaňovacího období, v němž vznikla daňová povinnost, nebo do tří let od vzniku daňové povinnosti u těch daní, které nemají zdaňovací období.“

28 ustanovení § 155 odst. 1 trestního řádu

29 usnesení Ústavního soudu ze dne 8. října 2012, sp. zn. IV ÚS 121/12; dostupné na <http://nalus.usoud.cz>

30 ustanovení § 152 odst. 1 trestního řádu:

„Byl-li obžalovaný pravomocně uznán vinným, je povinen nahradit státu:

a) náklady spojené s výkonem vazby...”

a negativně poznamená její čest i dobrou pověst. Kobnovení narušené důvěry okolí většinou dochází až po mnoha letech a odsouzeného stojí nemalé úsilí.

Účelem trestu je vedle ochrany společnosti před pachateli trestných činů, zabránění v páchání další trestné činnosti, i jejich výchova k tomu, aby vedli řádný život, a výchovné působení i na ostatní členy společnosti.³¹ Se zvětšujícím se časovým odstupem od spáchání trestných činů k odsouzení se oslabuje jak prvek individuální, tak i generální prevence. Doba mezi spácháním trestného činu a vynesením konečného rozhodnutí má bezprostřední vliv na účel trestu, jehož má být dosaženo. **Povinnost hradit náklady za vazbu však stát v posuzované věci s konečnou platností stanovil po téměř sedmnácti letech od propuštění z vazby. Hrozící výkon rozhodnutí stanovujícího povinnost nést náklady trestního řízení skončeného před mnoha lety, podle mého názoru, může představovat nevratné poškození stěžovatele po stránce společenské a odporuje snaze o resocializaci pachatelů protiprávního jednání.**

C.4 Vyřízení stížnosti proti rozhodnutí o nákladech výkonu vazby

Proti rozhodnutí o nákladech výkonu vazby může odsouzený do 3 dnů od doručení podat stížnost řediteli věznice, který rozhodnutí vydal. Odsouzený, kterému byla povinnost k náhradě nákladů spojených s výkonem vazby uložena až po propuštění z výkonu trestu nebo vazby, může stížnost podat do 5 dnů ode dne, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.³²

Dle výše uvedených vyhlášek i dle vyhlášky č. 10/2000 Sb., která je v současné době účinná, rozhoduje o nákladech výkonu vazby ředitel věznice. O stížnosti proti tomuto rozhodnutí rozhoduje do šedesáti dnů od jejího obdržení generální ředitel Vězeňské služby České republiky.

Z tvrzení stěžovatele i ze samotného rozhodnutí je nepochybné, že stížnost podal dne 13. července 2015, přičemž rozhodnutí o stížnosti vydal generální ředitel Vězeňské služby České republiky dne 4. listopadu 2015, **tedy necelé dva měsíce po lhůtě pro vyřízení.**

Vazba nebyla prohlášena za nezákonnou a byla oprávněná. Z tohoto důvodu nelze konstatovat, že by povinnost uhradit náklady výkonu vazby měla být zkrácena pouze proto, že výkon vazby trval cca o půl roku déle než posléze stanovený výkon trestu odnětí svobody.

C.5 Uplatnění námitky promlčení/prekluze ve stížnosti proti rozhodnutí ředitele věznice

Podle trestního řádu³³ se při správě placení pohledávek na náhradu vazby postupuje podle daňového řádu. Výslovný odkaz na daňový řád byl do trestního řádu zakotven novelou

31 nález Ústavního soudu ze dne 27. září 2016, sp. zn. IV. ÚS 3184/15; dostupný na <http://nalus.usoud.cz>

32 ustanovení § 11 odst. 2 vyhlášky č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o náhradě dalších nákladů

33 ustanovení § 152a trestního řádu, ve znění účinném do 1. ledna 2012:

„Při správě placení pohledávek uvedených v § 152 odst. 1 se postupuje podle daňového řádu.“

provedenou zákonem č. 459/2011 Sb.³⁴ s tím, že se jedná o reakci na přijetí nového daňového řádu, kdy bez výslovného odkazu v trestním řádu na použití daňového řádu nelze procesní postup stanovený pro vymáhání pohledávek v daňovém řádu aplikovat.³⁵

Ustanovení § 11 odst. 2 vyhlášky č. 10/2000 Sb., které stanoví, že stížnost proti rozhodnutí o povinnosti k náhradě nákladů výkonů vazby může směřovat jen proti vypočtené výši nákladů výkonů vazby, **nemůže vyloučit možnost stěžovatele uplatnit námitku promlčení/prekluze dle příslušných zákonných ustanovení.**

Chybný právní výklad stran uplynutí lhůty pro stanovení nákladů výkonu vazby může být systémovým nedopatřením a může se dotýkat více vazebně stíhaných osob, což považuji za nepřipustné.

C.6 Právní moc soudů stanovit povinnost k náhradě nákladů trestního řízení

Podle čl. 2 odst. 3 Ústavy platí, že státní moc lze uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon. Podle čl. 79 odst. 3 Ústavy ministerstva mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

Podle ustanovení § 155 odst. 1 trestního řádu o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem vazby rozhodne po právní moci rozsudku předseda senátu soudu prvního stupně. Denní sazbu připadající na náklady spojené s výkonem vazby stanoví Ministerstvo spravedlnosti obecně závazným právním předpisem, kterým jsou výše uvedené vyhlášky.³⁶ Pokud o **výši těchto nákladů nerozhoduje soud, nýbrž ředitel věznice dle příslušné vyhlášky**, nabízí se otázka, zda je k takovému rozhodnutí zákonem povolán.³⁷ V ustanovení § 152 odst. 2 trestního řádu se totiž dočteme pouze to, že zmocňuje ministerstvo k tomu, aby **vyhláškou stanovilo denní sazbu** připadající na náklady spojené s výkonem vazby. Podle mého názoru by mohlo být diskutabilní, zda vyhláška nekonstruuje pravomoc ředitele věznice nad rámec zákona – trestního řádu, namísto předsedy senátu, rozhodnout o exekčním titulu, který stanovuje povinnost odsouzeného uhradit náklady spojené s výkonem vazby.

Domnívám se, že do budoucna je vhodné uvažovat o tom, že by o stanovení celkové povinnosti hradit náklady za vazbu rozhodoval v přiměřené době po nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku **jediný orgán – soud**. Takovou praxí, více odpovídající znění zákona, by se předešlo neúměrným časovým prodlevám, k nimž došlo v posuzovaném případě. **Včasné, jednoznačné a konečné stanovení celkové povinnosti odsouzeného by jistě pozitivně ovlivnilo i úsilí o resocializaci pachatele.**

34 zákon č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

35 Bod 58 (§ 152a) důvodové zprávy k zákonu č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

36 ustanovení § 152 odst. 2 trestního řádu

37 Rozhodnutí o výši nákladů vazby vydá ředitel věznice na základě pravomocného rozhodnutí předsedy senátu, jímž byla odsouzenému uložena taková povinnost (§ 11 odst. 1 citované vyhl. č. 10/2000 Sb.).

D. Závěry

Na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem ve smyslu ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv dospěla k přesvědčení, že se generální ředitel Vězeňské služby České republiky dopustil **pochybení spočívajícího v nesprávném právním posouzení námitky uplynutí lhůty pro stanovení nákladů výkonu vazby** a v souvislosti s tím pochybení ve vydání nesprávného rozhodnutí (ze dne 4. 11. 2015, čj. VS 15/005/005/2015-50/EKO/754). Rozhodnutí o stížnosti vydal generální ředitel Vězeňské služby České republiky po **uplynutí lhůty**, která je stanovena v § 11 odst. 2 vyhlášky č. 10/2000 Sb.

Zprávu o šetření zasílám generálnímu řediteli Vězeňské služby České republiky a žádám, aby se v zákonné lhůtě 60 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěnému pochybení a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko.

Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Brno 1. února 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)